SOK INFO

Nr.184

Maart 2019

Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven - Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

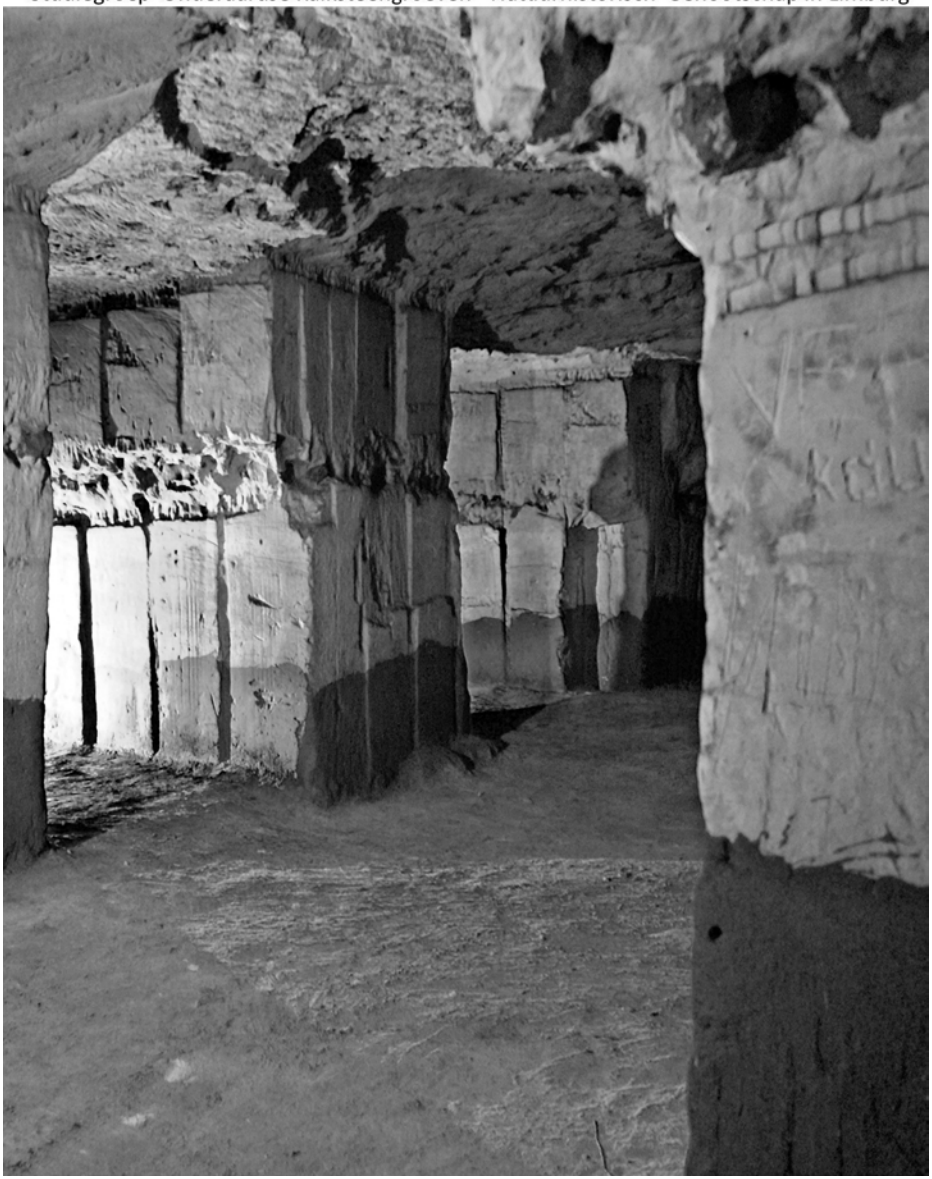

SOK en Stichting ir. D.C. van Schaïk

Het SOK-Bestuur:

Susanne Hanssen	Voorzitter	043-3560244	*hanssen.susanne@gmail.com*
Rob Visser	Secretaris		*secretariaat@sok.nl*
Kevin Amendt	Alg. bestuurslid		*kevinamendt@gmail.com*
John Hageman	Alg. bestuurslid		*johnhageman45@gmail.com*
Johan Janssen	Alg. bestuurslid		
Patrick Semmeling	Alg. bestuurslid		*patrick.semmeling@ziggo.nl*
Frans Willems	Alg. bestuurslid		*willemsfrans1@gmail.com*

SOK-Ledenadministratie:

Ger Beckers, Via Regia 158C, 6217 JZ Maastricht, Tel.:0651058333 *pghbeckers@ziggo.nl*

SOK-adres Secretariaat:

Aalkeborg 50 6228 BT Maastricht *secretariaat@sok.nl*

E-mail SOK:

sok@nhgl.nl

De SOK is geassocieerd met "Subterranea Britannica". *www.subbrit.org.uk*

Bestuur Stichting ir. D.C. van Schaïk:

Joep Orbons	Voorzitter	043 - 3618793	*j.orbons@archeopro.nl*
Bram Borsboom	Penningmeester	043 - 367 05 17	*bramborsboom@home.nl*
Stefan Jerzykowski	Technische dienst		*s.j.a.jerzykowski@hotmail.com*
www.vanschaikstichting.nl			*info@vanschaikstichting.nl*

Redactie SOK-Mededelingen:

Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne/Riemst, Tel.: +32 12 454 059 *tbreuls@telenet.be*

Redactie SOK-Info:

John Hageman, Op de Bannet 47, 6223 GD Itteren, Tel.: 043 - 364 54 19 *johnhageman45@gmail.com*
Frans Willems, Op de dries 12 , 3770 Riemst, Tel.: +32 12 456 411 *willemsfrans1@gmail.com*

De SOK op Internet:

www.sok.nl Webmaster: Ger Goessens *mail@gergoessens.nl*

SOK-Avond:

SOK-Avonden worden iedere 2e vrijdag in de maanden januari, maart, mei, september en november gehouden in het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Aanvang 19.30 uur.

Groeven SOK en Stichting ir. D.C. van Schaïk:

De SOK en Stichting ir. D.C. van Schaïk hebben diverse groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Informatie in verband met het bezoeken van deze groeven is te vinden op de laatste pagina van deze SOK-Info.

Voorpagina: Roosburg - Walenberg **Foto: Frans Willems**

Nieuwe SOK- leden

Joep Smeets
Patricia Staps
Patrick Speetjens
George Ceulen
Tos Heuts

Adresgegevens verwijderd i.v.m. privacy-redenen

Adres wijzigingen SOK- leden

Verwijderd i.v.m. privacy-redenen

Beste SOK-leden

Namens het bestuur,
Susanne Hanssen
(voorzitter SOK)

Waar zijn we als bestuur en denktank mee bezig?
Veel tijd hebben we ondertussen gestoken in het vernieuwen van het, in onze ogen, verouderde reglement van de SOK. Allerlei experts hebben we om input gevraagd. Zo heeft Ed de Grood, mede-oprichter en eerste voorzitter van de SOK, tevens meester in de rechten en medeverantwoordelijk voor ons oude reglement, ons van adviezen voorzien.
De definitieve nieuwe versie zal binnenkort, na goedkeuring van het NHGL, op o.a. de SOK website geplaatst worden.
Het is een van de dingen waar we als bestuur en denktank veel tijd insteken, omdat we het belangrijk vinden voor het voortbestaan van de SOK als studiegroep op de lange termijn, maar waar jullie als leden niet direct effect van ondervinden.

Nu we het toch over de website hebben.
In de vorige SOK-Info heeft Patrick Semmeling al uitvoerig geschreven over onze vernieuwde website.
De SOK-website was hopeloos verouderd, zeker in deze tijd is een website die up-to-date is, vaak je eerste visitekaartje.
Met trots en veel dank aan Patrick raad ik iedereen aan om eens een kijkje te nemen op *www.SOK.nl*.
Patrick zal tevens blijven optreden als webmaster.
Voor degenen die al een kijkje genomen hadden, een nieuwe rubriek: vondsten in onderaardse kalksteengroeven.

Ger Goessens, die een aantal jaren deze taak op zich genomen heeft voor ons, terwijl hij er eigenlijk geen tijd voor had: Bedankt! Dat je ons al die jaren uit de brand geholpen hebt, toen we iemand nodig hadden!

Op zaterdag 9 maart vindt de jaarlijkse Genootschapsdag van het NHGL plaats, een dag in Roermond met interessante lezingen vanuit het NHGL.
Zoals gewoonlijk zullen we er staan met een SOK-stand.
Kom gezellig langs, beman de stand mee voor korte of langere tijd en maak kennis met de andere studiegroepen.
Interesse? Neem contact op met iemand van het bestuur of google: Genootschapsdag NHGL 2019.

De SOK-dvd "40 jaar Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven, 107 jaar mergelliteratuur digitaal".
Deze veelgeprezen dvd is uitgebracht in december 2017, ter ere van het 40-jarig bestaan van de SOK.
Omdat de verzendkosten niet waren voorzien in ons budget, zijn we als bestuur en denktank aan de slag gegaan om de 386 mensen waarvoor de dvd bestemd was, namelijk alle SOK-leden, abonnees SOK-Mededelingen en vrienden van de VSS, te voorzien van deze dvd.
Het heeft heel wat voeten in de aarde gehad, vele dvd's zijn persoonlijk bezorgd door bestuur en denktank, anderen zijn uitgedeeld en een klein gedeelte is verzonden, o.a. door de VSS, maar alle dvd's zijn uiteindelijk bij hun eigenaar.
Als je, als lid van een van bovenstaande, geen dvd gekregen hebt, neem a.u.b contact op met het secretariaat of bestuur van de SOK.

In de SOK-Info heeft een oproep gestaan voor een werkgroep om tentoonstellingen te organiseren voor de SOK. We waren blij verrast met de aanmeldingen hiervoor. Een eerste overleg met deze groep is ondertussen gepland.
Er zijn beslist meer mensen binnen de SOK die "iets" willen doen.
Doe een oproep in de Info of reageer op andere oproepen, dat kan zomaar het begin zijn…

Het NHGL gaat een boek uitbrengen genaamd "Natuurlijk Maastricht".
De SOK is benaderd om een hoofdstuk te verzorgen over Maastricht ondergronds.
Hier gaan we uiteraard mee aan de slag en houden jullie op de hoogte.

Op de oproep in de SOK-Info om een verslag te maken van de SOK-avond, voor plaatsing in de volgende SOK-Info, is helaas geen enkele reactie gekomen.
Onze secretaris, Rob Visser, heeft aangeboden om deze taak erbij te nemen.
Met dank aan Rob.
Maar er is een limiet aan wat het bestuur en denktank aan taken op zich kunnen nemen, dus nogmaals: reageren op een oproep is zéér welkom.

Beste leden

Olaf Op den Kamp *kantoor@nhgl.nl*

Op zaterdag 9 maart 2019 organiseert het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg de 22e editie van de Genootschapsdag.

Deze gratis toegankelijke bijeenkomst is de ontmoetingsdag voor Limburgse natuurliefhebbers, zowel leden als niet-leden. Naast een uitgebreid lezingenprogramma is er ook weer een informatie- en boekenmarkt. Hier kunt u zowel nieuwe als gebruikte natuurboeken aanschaffen. Ook zijn er verschillende terreinbeheerders aanwezig zodat u contacten kunt leggen om te gaan monitoren en uw bijzondere vondsten kunt melden. Diverse werkgroepen presenteren zichzelf met een stand waar u actief aan de slag kunt.

Het programma start om 10.00 uur (zaal open om 9.30 uur) en duurt tot 16.30 uur. Tussen 9.30 en 10.00 uur, tussen 12.00 en 13.30 uur en tussen 14.30 en 15.00 uur kan de boeken- en informatiemarkt bezocht worden.

Tijdens het ochtendprogramma lichten leden van de studiegroepen in korte presentaties de bijzondere vondsten op hun studiegebied toe. In de middag worden langere lezingen verzorgd. De dag wordt afgesloten met een borrel.

Bijgaand vindt u het voorlopige programma. Het meest actuele programma van de Genootschapsdag is te vinden op de internetpagina van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg: *www.nhgl.nl/genootschapsdag.*

Ochtendprogramma

- Lieveheersbeestjes gezocht – Reinier Akkermans
- Explosieve toename van de Wasbeer – René Janssen (Bionet Natuuronderzoek)
- De Kleine tanglibel in het Wormdal – Ulrich Haese
- Gele wespenboktor – Rob Geraeds
- Explosieve toename van de Wasbeer – René Jansen
- Genootschapsweekend 2019 de Kop van Noord-Limburg – Olaf Op den Kamp (kantoor Natuurhistorisch Genootschap)
- De Samengedrukte erwtenmossel – Gerard Majoor (Molluskenstudiegroep Limburg)
- Het Lindenspitskopje – Willem Vergoossen (Wantsenstudiegroep)
- Het Zilveren boomkussen – Mark Smeets (Paddenstoelenstudiegroep)
- Waarneming.nl– Martine Lemmens (NatuurBank Limburg)
- Om 11.40 uur wordt ook de Algemene ledenvergadering gehouden, de agenda hiervan wordt afgedrukt in het maandblad van februari, de stukken zijn in te zien op de website via het gedeelte dat alleen in te zien is voor leden (vooraf inloggen met uw toegangscodes) onder downloaden. Daarna kijken onder bestuur en dan onder algemene ledenvergadering.

Middagprogramma

- Veranderend landschap in het Geleenbeekdal – Katrien de Vos
- Broedvogels van Nederweert – Raymond Pahlplatz (Vogelwerkgroep Nederweert)
- 40 jaar Herpetologische Studiegroep – Pieter Puts (Herpetologische Studiegroep)
- Opmars van de Ringslang – Ingo Janssen (Stichting RAVON)
- De Eikelmuis – Ellen van Norren (Zoogdiervereniging)
- Limburgse wilde bijen, winst en verlies – Ivo Raemakers

De Genootschapsdag vindt plaats in het Bisschoppelijk College Broekhin, Bob Bouwmanstraat 30-32 te Roermond.

Verdere informatie kunt u verkrijgen via het kantoor van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Kapellerpoort 1, 6041 HZ Roermond, tel. 0475-386470 of via e-mail *kantoor@nhgl.nl.*

Thomas Heemskerk

Enkele weken geleden bij het nakijken van enkele maanduitgaven van het personeelsblad Onze Spreekbuis van de Staalwerkende Maas uit april 1949 werd mij door mijn buurman een gedicht overhandigd over de berg. Met de titel: De Berg. De schrijver noemt zich De Bazeleer. Navraag bij oude gepensioneerde personeelsleden van de fabriek en zoeken op internet heeft niks opgeleverd betreffende de persoon.

De berg

De Bazeleer, 1949

De geisnôe vaan us weg,
Diechsioeneawwe berg.
AI is 't doel boeveur hiel sjoen,
Toch vinde veer 't êrg.

Veer weete 't allernaol:
Ze make vaan diechnoecemint,
Want dee is hiel groet nudig
En heet me neet umtrînt.

Toch es iechgaonbedinke
Wie stiegzals zien naozêstigjaor,
En iechgaondaan ins vergeliêke
Mèt wie 't noe en weugerwaor.

Daan weit iech't hiel zeker:
Al zette ze doadaanouch neer
De sjoensteblomme, sjiekstepêrke
Of wie me zeet, e meer.

Niks zal 't oets mie kinne hole
Bij wat bij diechdêks heet beleef
't zelfde welke Treechteneer,
Of er waorjoonk, aait of verleef.

Want es koejonges, tien twelfjaor,
Kroope veer al door dien geng,
En waorstiech op'ne vrije middag
't eldorado vaan die Mestreechter streng.

En wie ver erszoe twintigwoorte,
Dege veer wie alle de kôppelkes:
Veei: kaome'sZondags bij diechwàndele,
Dao bij Slavante en Sint Rochus.

En wie ver awwerwoorte en
Ver kaome toen naodiechdêkstow,
Leepe veur eus op get snaake
En oondereuzenêrmeusvrow.

Geistiechnôeauch dezelfde weeg
Vaan de koompe of usawwalle?
Mesjien neet, want e stökskeblèif;
En hiere, estebleef, laotedatnoetsvalle.

Kom hiere, es 't eve kin,
Zörg tot dàtdao toch nog blèif
En es daank vaan us, it is wel neet väöl
Méhgoodgemeind, estebleef de vèif

Mergel als oplosser voor het klimaatprobleem?

Patrick Semmeling

Ook een SOK-lid heeft meestal een breder interessegebied dan louter de kalksteengroeven. Zo was ik onlangs aan het lezen over de klimaat-verandering, om specifieker te zijn: de verschillende manieren om dit tegen te gaan. Dit noemt men “geo-engineering”.
Hiervoor zijn er twee methoden: zonnestraling management (*SRM: Solar Radiation Management*) of broeikasgas verwijdering (*GGR: Greenhouse Gas Removal*).
Dat laatste komt neer op het verwijderen van CO_2uit de lucht (*capture*) en opslaan onder de grond (*storage*), eventueel in aanvulling met bio-energie (*BECSS*) voor een negatief emissiesaldo. Zo loopt er in Nederlands sinds 2004 een experiment van TNO met GDF Suez om CO_2 te herinjecteren in een gasveld in de Noordzee. Ook zijn er plannen om CO_2 te injecteren in poreuze steen- en kolenlagen op 1800 meter diepte bij Geleen.
Injectie heeft echter als nadeel dat het mogelijk op langere termijn niet veilig genoeg is (denk bijvoorbeeld aan aardbevingen of lekkages).
Er is echter nóg een manier om CO_2uit de lucht te verwijderen: omzetten in een andere chemische verbinding, zoals calciet, forsteriet of olivijn. Dit kan men dan ook ondergronds opslaan. Hier zijn verschillende manieren voor, zoals *enhanced weathering* of *scrubbing*.
De 1^{e} methode heeft als voordeel dat hiermee ook een ander probleem wordt aangepakt: de oceaanverzuring. In 2012 concludeerden onderzoekers aan de Universiteit Utrecht namelijk dat de oceaanverzuring als gevolg van verhoogde CO_2-concentraties steeds sneller gaat.

U zult als lezer nu misschien wel denken: interessant, maar wat heeft dit met kalksteengroeven te maken? Het antwoord is: wel iets met kalksteen, ook iets met een groeve, alleen geen onderaardse. Ik zal nu namelijk wat dieper ingaan op de *scrubbing* techniek.
Ongebluste (of gebrande) kalk absorbeert namelijk CO_2 uit de lucht bij 200°C en bij vermenging met zand (92%) en stoom (1%) onder hoge druk vormt dit namelijk: kalkzandsteen!Dit kan men dan bijvoorbeeld vormen en gebruiken als baksteen.
De 7% kalk waar dan de CO_2 inzit klinkt weinig, echter: er werden in Nederland 1,1 miljard bakstenen geproduceerd in 2010. Als we die allemaal

zouden vervangen door klimaat-vriendelijke stenen, dan heeft dat toch een impact, zeker bij wereldwijd gebruik.
Om aan ongebluste (of gebrande) kalk te geraken zijn er twee manieren:
1) door thermische ontleding van calciumcarbonaat (840 °C)
2)door het oxideren van calcium met zuurstofgas (1000 °C)
In beide gevallen heeft men dus grote hoeveelheden kalksteen ("mergel") nodig.
Het is uiteraard niet wenselijke deze uit onze lokale contreien te winnen, aangezien dit de afgelopen 100 jaar al genoeg schade heeft opgeleverd aan landschap en cultuur.
Bovendien: deze methodes gebruiken fossiele brandstof wat juist weer voor CO_2 zorgt enkost dus eigenlijk meer dan dat het netto oplevert. Een terugkeer van de kalksteenbranderijen van weleer zal er dus niet in zitten. Het zal daarom nodig zijn om gebruik te maken van hernieuwbare energie zoals zon, wind, water of geothermiek.
Fabrikanten verzonnen reeds mooie marketingtermen als: "compensatiesteen" of "carbon buster".

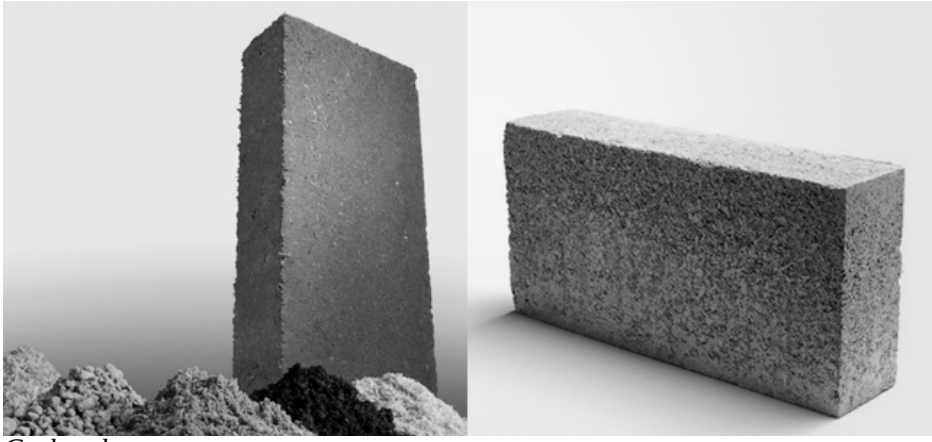

Carbon buster.

Er is ook een nieuwere techniek die de CO_2 direct in een siliconen-gel spuit en na uitharden in polyurethaan beloofd de fabrikant dat deze "CO_2 baksteen" 2.5x zo sterk is als beton.Of deze techniek economisch haalbaar is moet nog maar blijken.Een heel ander alternatief is P2L (*Power to Liquid*). Dit houdt in dat CO_2 kan worden ingezet bij de productie van vloeibare energiedragers zoals waterstofgas of methanol.

Naar schatting is de cementindustrie verantwoordelijk voor 5% van de wereldwijde CO_2 uitstoot: meer dan de scheepvaart en luchtvaart bij elkaar. Daarom kan het interessant zijn voor de Heidelberggroep (ENCI, CBR) om te investeren in research naar bio-cement: dit is cement gevormd door bacteriën.
Een bepaalde soort bacillus kan onder gecontroleerde omstandigheden namelijk calciumcarbonaat vormen binnen 3 dagen, op kamer-temperatuur. En in het proces wordt nog CO_2 opgenomen ook.
Waarom al de genoemde producten dan nog niet in de schappen liggen, ondanks alle beloften?Dat kan logischerwijs alleen maar met kosten te maken hebben. Al deze research zal immers moeten worden terugverdiend en dat zit in de prijs doorberekend.
De toekomst gaat het ons leren welke methode het wordt. Zolang er maar geen Limburgse mergel voor wordt gebruikt!

Bronnen:

https://en.wikipedia.org/wiki/Carbon_dioxide_removal

https://en.wikipedia.org/wiki/Carbon_capture_and_storage

https://nl.wikipedia.org/wiki/Kalkzandsteen

https://nl.wikipedia.org/wiki/Kalkoven

https://inhabitat.com/new-co2-sand-bricks-are-2-5-times-stronger-than-concrete/
https://www.duurzaambedrijfsleven.nl/industrie/1422/eerste-baksteen-met-negatieve-co2-uitstoot
https://www.cobouw.nl/bouwbreed/nieuws/2016/11/unieke-steen-volmet-co2-101209575
https://www.abc.net.au/news/2013-08-23/world-first-pilot-plant-willturn-carbon-dioxide-into-rock/4908324
https://cleantechnica.com/2016/02/29/huge-cuts-in-brick-co2-emissions-coming-from-startup-biomason
https://www.newscientist.com/article/2082112-pilot-plant-to-turn-co2-into-house-parts-and-paving-stones/
https://www.sciencealert.com/scientists-have-figured-out-how-to-turn-co2-into-solid-rock-within-months
https://www.pbs.org/newshour/science/carbon-emissions-growing-cement-bricks-bacteria-biomason

Gewoon uit de krant

Johan de Jong

Onlangs was ik in de gelegenheid om i.v.m. inventarisatiewerk in de Schenkgroeve te kunnen zijn.

Op enig moment viel mijn oog op een tekening van een brand met als tekst daarbij: ‘De brand van Aken’, direct boven de afbeelding staat de naam van de waarschijnlijke maker van het plaatje: Peter Ehrens.

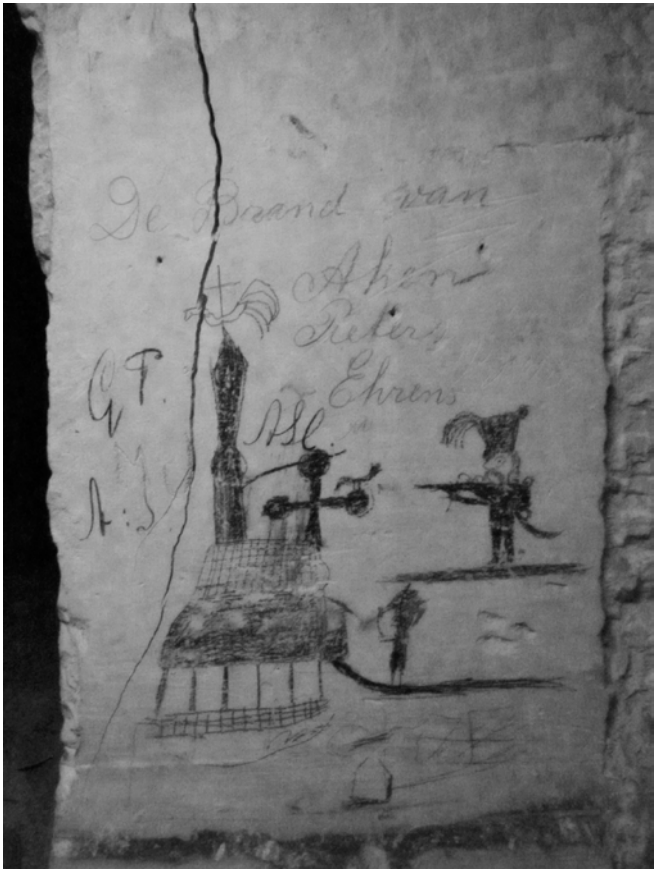

Wat later, in hetzelfde deel van de groeve, eveneens een tekening van een brandend gebouw, ditmaal zonder tekst. De afbeelding doet me eveneens denken aan die van Ehrens. Wat ik me afvroeg is naar welke, blijkbaar indruk makende brand deze afbeeldingen verwezen.

Internet geeft antwoord, in Aken waren drie grote stadsbranden, te weten in 1225, 1236 en in 1656. Zou de tekenaar een oude afbeelding van de brand gezien hebben en deze hier 200 jaar later hebben afgebeeld? Daar me dat niet waarschijnlijk leek, toch maar even verder gegoogled en vond al snel dat er, na de 3 grote stadsbranden, nog een aanzienlijke brand was geweest in het historisch centrum van Aken.

In 1883 woedt er een grote brand in de daken en torens van het oude stadhuis. Qua tijd past deze datum in de lijn van andere in dit deel van de groeve aangetroffen jaartallen. Nu rest alleen nog de vraag hoe de blokbrekers van die tijd op de hoogte waren van die brand.

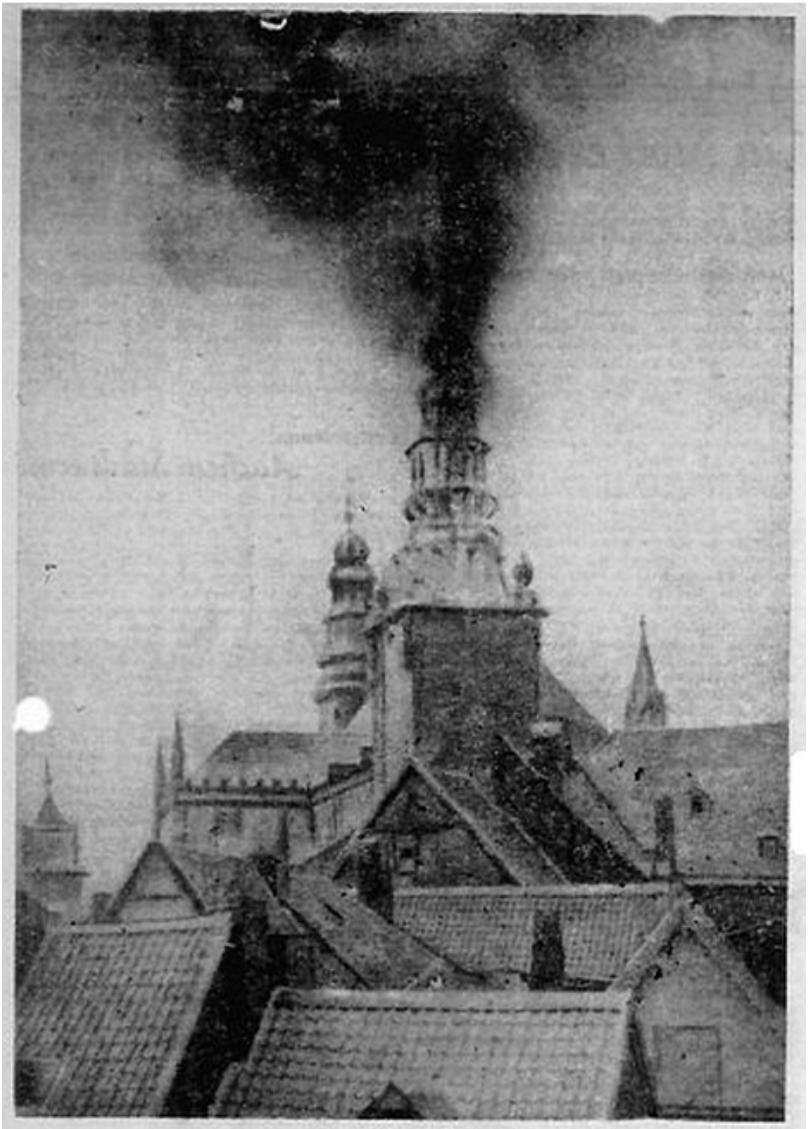

Das Rathaus brennt

Am 29. Juni 1883 wurden Rathausdach und die barocken Türme ein Opfer der Flammen. In einem Lagerhaus in der Antoniusstraße war das Feuer ausgebrochen und hatte schnell um sich gegriffen. Ein Funke von der 230 Meter entfernten Brandstätte hatte genügt, den durch monatelange Trockenheit ausgedörrten Dachstuhl in Brand zu setzen und trotz aufopferungsvoller Arbeit der Feuerwehr Dach und Türme in kaum einer Stunde zu vernichten. Kurze Zeit nach jenem unglücklichen Funkenflug wurde dieses außerordentlich seltene Foto aufgenommen, das die Barockhaube des Granusturmes in Flammen zeigt. Ein Leser, Herr Jean Delhougne, stellte uns die Aufnahme zur Verfügung.

Moderne communicatiemiddelen zoals wij die nu kennen waren immers niet voorhanden. Ook hier weer biedt het internet uitkomst. Al in 1853 werd de spoorlijn Aken - Maastricht geopend. Vanwege de nog intacte vestingwerken van Maastricht lag het eindstation echter niet daar, maar in Meerssen, de plaats waar ook de Schenkgroeve ligt. Mijn eindconclusie is dan ook dat een van de passagiers een krant op het perron achterliet en dat die in handen van de blokbrekers terecht kwam. De inspiratie voor het maken van de afbeelding kwam dus gewoon uit de krant. Een leuk detail is nog dat die trein getrokken werd door een locomotief van het type 'Long Boiler', een bekende afbeelding daarvan is terug te vinden in Slavante.

Met dank aan Patrick Semmeling voor het opsporen van het krantenbericht.

Instorting Zussen (2008) Red. W.F.

Geachte redactie

Rian Pulles

Jullie vroegen om anekdotes voor de SOK-Info.
Ook als ze erg klein zijn.
Is de onderstaande dé kleinste, of flauwste, genoeg voor onze stukgelezen SOK-Info?
Mergelgroetjes

Groot nieuws uit Valkenburg

Na de grote uitbraak in de afgelopen winter is de muur van het kerkhof op de Cauberg eindelijk dichtgemetseld.
Natuurlijk met mergelsteen 1ste kwaliteit uit de Sibbergroeve.

Nu kunnen de doden niet meer ontsnappen.
Heel Valkenburg kanweer rustig slapen.

Even voorstellen

Jo Houben

Sinds kort ben ik lid van de SOK. Geboren in Gronsvelden nu woonachtig in Bemelen. Steeds wonend met de rug naar de groeves: de Daolekamers en de groeves in Bemelen. Zo goed als niets ervan wetend en ook niets van zijn bewoners.
Ger Beckers en Johan de Jong hebben me op sleeptouw genomen. En inmiddels ben ik een stuk wijzer geworden. Zo is ook mijn interesse gewekt door de publicatie van Ton Breuls over de door hem genoemde “Mergelvloot”. Afbeeldingen van schepen in de groeves.

Schepen, de Maasvaart, heeft mijn interesse. Als garnizoensstad heeft Maastricht na de middeleeuwen in deze geen grote rol gespeeld. Daarvoor bejubelde Hendrik van Veldeke de stad en zijn schippers in zijn

St.Servaaslegende. Als textielstad exporteerde Maastricht door het schippersgilde “de Scoonse Vederen” tot in Scandinavië.

In de SOK- uitgave no 44 zie ik op de voorpagina en ook binnenin afbeeldingen van schepen die sterk doen denken aan Vikingschepen. Heel typisch de symmetrische vorm van de tuigage. Ook de roerophanging is suggestief. Een kenmerk dat men in later eeuwen niet terug ziet op Maas- en binnenvaartschepen.

Het kan toeval zijn, een gril van de tekenaar, maar interessant zou zijn te weten waar de tekeningen gevonden zijn en te weten in welke tijd de ontginning heeft plaatsgevonden.

Heeft er inderdaad mergelblokken transport plaatsgevonden in de periode, stel, op het einde van de middeleeuwen? En in schepen gelijkend op de Vikingschepen?

schots wapenschild

Roothergroeve

telleider John Hageman

vleermuistelling 27.12.2018

10.00 – 12.30u
3 groepen 15 personen

groep 1: rechts van de Jan Vollersgang (hoofdweg)
Tim Leerschool, Ger Beckers, Wilma van der Laak, Jan van de Ven, Martijn Stevens

groep 2: boven, links van de hoofdweg
Jan Beekman, Jos Cobben, Martijn Coenen, Rob van der Laak, Hendrik
Erkenbosch

groep 3: onder, links van de hoofdweg + hoofdweg helemaal
Willem Vergoossen, Jan van de Wall, Joris Verhees, Chantal Berger, John Hageman

		gr 1	gr 2	gr 3	***Tot.***
Vale vleermuis	Myotis myotis				
Gewone grootoorvleermuis	Plecotus auritus	1		3	***4***

Watervleermuis	Myotis daubentonii	17	12	48	***77***
Baardvleermuis	Myotis mystacinus/ brandtii	14	14	18	***46***
Ingekorven vleermuis	Myotis emarginatus	14	19	28	***61***
Franjestaart vleermuis	Myotis nattereri	4	8	11	***23***
Meervleermuis	Myotis dasycneme	1	4	7	***12***
indeterminabel					
					223

Geen geringde Meervleermuis waargenomen.

Diphyus quadripunctorius (*Grottensluipwesp*) : 72 ex.
Eristalis tenax (*Blinde bij*): 7 ex.

Scoliopteryx libatrix*(Roesje*): 7 ex.
Triphosa dubitata (*Grote boomspanner, Grottenspanner*): 1 ex.
Inachis io (*Dagpauwoog*): 2 ex.

Coolen (Valmeer) *Red. W.F.*

Programma SOK-avond

- algemene mededelingen
- heel kort iets over sluipwespen (John Hageman)
- enkele filmpjes van Wim Kneepkens
- lezing Mike Lahaye: de recente opvulling in december 2018, in combinatie met oudere
opvullingen onder wegen.

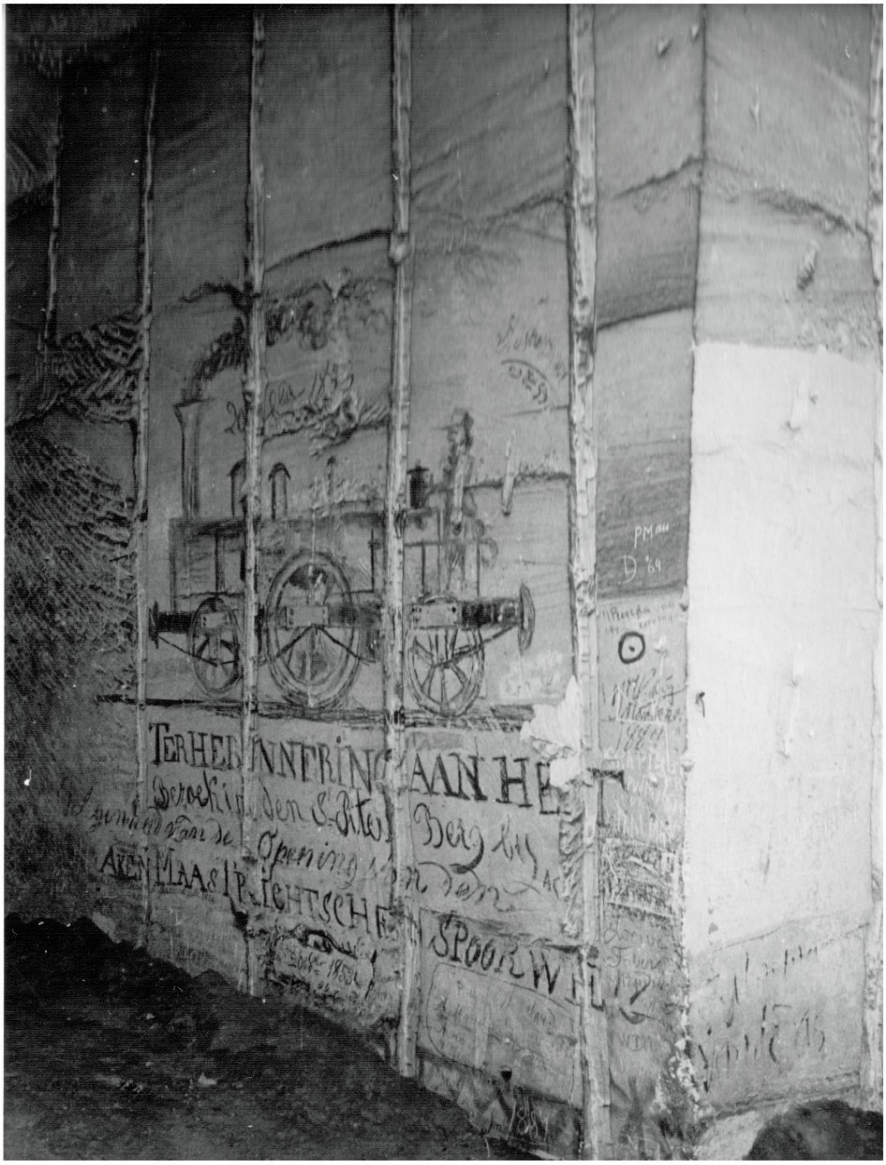

Opname van fotograaf Daniëls uit de Grote Staat, collectie John Hageman. Houtskooltekening, als herinneringsplaquette, in het stelsel Slavante bij de opening" van den Aken-Maastrichtsche spoorweg" in 1853. Er werd bij de festiviteiten rondom die opening een bezoek aan de St. Pietersberg gebracht.

MEET THE UNDERGROUND PRESS

Ton Breuls

“Verdwenen kerstgroente terug op het bord” *(DdL van 24 december 2018)*: voor de Maastrichtse chic was het ooit een exclusieve kerstgroente. Op initiatief van een groepje grottengidsen *(*verenigd in de *Société Génerale de Cultivation de Chicorée et de Cardon dans la Montagne Saint Pierre à Maestricht)* worden in de **ZONNEBERG** opnieuw kardoenstengels gebleekt. **Rob VISSER**: *“We kunnen de bezoekers van de grotten laten zien wat kardoen is en vertellen hoe het smaakt.” “Al ben ik zelf niet echt kapot van de smaak van kardoen”*, moet Visser schoorvoetend erkennen.

“Eindsprint maakt seizoen van de kerstmarkten goed” *(DdL van 28 december 2018)*: de kerstmarkten in de Valkenburgse mergelgrotten kwamen dit jaar traag op gang, De eindspurt van de laatste weken maakt het seizoen goed, zowel in de **GEMEENTEGROT** als in de **FLUWEELENGROT.** Tot Sinterklaas viel de belangstelling wat tegen *“(…)wat ons toch wel zorgen baarde.” “Uiteindelijk komen we (de Gemeentegrot – red.) uit op circa 150.000 bezoekers, waarmee we in dezelfde orde van grootte zitten als vorig jaar.”* De Fluweelengrot komt uit op de jaarlijkse 110.000 bezoekers.

“Middeleeuwse bouwplaats bij kasteelruïne Valkenburg” *(DdL van 31 december 2018)*: Valkenburg wil bij de herbouw van de Wolfstoren bij de kasteelruïne een middeleeuwse bouwplaats inrichten. Het college van B en W ziet het al helemaal voor zich. De mergelstenen voor de nieuwe toren worden met de hand gebroken door blokbrekers, bij voorkeur in de **GROT** onder de kasteelruïne zelf. Ze worden vervolgens met paard-en-wagen naar de bouwplaats gebracht, door handwerkers die zijn gekleed naar de mode van pakweg 1400. De gemeente trekt 50.000 euro uit voor een onderzoek naar de mogelijkheden.

“Nazaat maker replica van de Nachtwacht in de Zonneberg: ‘Mooi dat het behouden blijft’” *(Via Limburg van 3 januari 2019)*: de Nachtwacht van

Rembrandt wordt dit jaar gerestaureerd ter ere van het 350e sterfjaar van de schilder uit de Gouden Eeuw. Het toeval wil dat momenteel ook de replica in de **ZONNEBERG**, een houtskooltekening uit het begin van de vorige eeuw van de hand van de Maastrichtse kunstenaar **Jules SONDEIJKER** (1865 – 1950), opgeknapt wordt. Nazaat Frans Sondeijker (89) nam een kijkje bij het werk van de broer van zijn opa. *"Magnifiek dat het behouden blijft."*

"Valkenburg gaat door met kerstmarktgrot" *(DdL van 16 januari 2019)*: vorig jaar werd de gemeente verrast door het besluit van de Evenementenstichting om te stoppen met de succesvolle kerstmarkten. De gemeente besloot daarop dat stokje zelf over te nemen en na een aarzelende start nam het aantal bezoekers uiteindelijk toe, waardoor de kerstmarkt in de **GEMEENTEGROT** opnieuw 150.000 bezoekers trok. Nu gaat de gemeente door met de organisatie en maakt daarvoor alvast 250.000 euro vrij, zegt de betrokken wethouder.

"Nieuwe verzakking in Zussen veroorzaakt gaslek" *(Het Belang van Limburg)* en **"Eerst dochter kwijt, nu zakt huis weg"** *(Het Laatste Nieuws van 25 januari 2019)*: opnieuw is Zussen getroffen door een verzakking, met een breuk in de gasleiding tot gevolg en weer moesten de inwoners van drie huizen hun woning verlaten. De gasgeur kwam van een lek in de leiding, dat veroorzaakt was door een verzakking in de kelder van een oude woning in de Misweg.. Eén woning werd tijdelijk onbewoonbaar verklaard. Burgemeester **Marc VOS**:*"Wellicht gaat het om de instorting van een onbekende **MERGELGROEVE**. Dat wordt nog verder onderzocht." "Normaal hebben we de onderaardse gangen goed in kaart, maar we hadden geen weet dat er op deze plek ook één kon zijn. Toch lijkt het erop dat de kelder van deze woning deels zo in een groeve is gedonderd."*

"Familiegeschiedenissen vereeuwigd in mergel" *(HBvL van 30 januari 2019)*: een groot aantal van de voorouders van de huidige Riemstenaren leven voort in de vorm van opschriften en inkrassingen van hun namen in de **GROTE BERG** van Zussen. **Peter JENNEKENS** en **John HAGEMAN** hebben deze namen uit de periode 1850 – 1970 verzameld en gebundeld in een boek "**De Grote berg – Gebleven Getuigenissen".** Maar er is meer. De

lokale familiedeskundige **Berto THEUNISSEN** wist veel van die namen op de mergelwanden te koppelen aan **zijn** genealogische databank.

“Politie dwaalt vier uur door mergelgrotten, maar vindt geen indringers” *(Het Laatste Nieuws van 12 februari 2019)*:**“Politie controleert grotten voortaan op indringers”***(HBvL van 13 februari 2019)*De politie van Bilzen, Hoeselt en Riemst heeft voor het eerst samen met de Nederlandse collega’s en de Groene brigade van Maastricht controle gehouden op indringers in de mergelgroeven van de **MUIZENBERG, KASTEELGROEVE**in Kanne en op **CAESTERT** en **TERNAAIEN.** Er namen twaalf personen aan deel.De ploeg trok vier uur door de gangen. *“We gaan de gemengde controles nu op regelmatige basis houden”*, belooft burgemeester **Mark VOS**.

“Biken Bizar! Tussen zeedieren” *(ANWB Kampioen no 2, febr. 2019)*: een met kaarsen verlichte mergelgrot en negen geconcentreerde bikers. Ze krijgen hun instructie. *“Bukken. Niet inhalen, aansluiten, helm goed op.”* De instructeur in de **SIBBERGROEVE** is duidelijk over de veiligheid. De luchtvochtigheid is 95%. Niet dat je daar veel van merkt: hier geen klamme grotwanden, integendeel. *“Mergel absorbeert het water als een doos Kleenex een scheut wijn.” “Het bestaat uit oeroude lagen samengeperste zeedieren. Die werken als een spons.”* Dat we daarin gaan fietsen, heeft wel wat.

“Onkruid groeit al tot in de nok” *(HBvL van 14 februari 2019)*: de historische hoeve Pauly in Zussen heeft geen eigenaar meer. De kosten van een renovatie zijn torenhoog, de twee kinderen verwierpen de erfenis. Onder het woonhuis werd de oude mergelgroeve (***LACROIXBERG*** *– red)* gedeeltelijk opgevuld, maar onder de stallen zijn nog verschillende open gangen. *“Zo’n instabiel gebied onder een monumentale hoeve , dat is gewoon niet veilig. Na een ondergrondse instorting kan ook de hoeve het begeven.”* volgens het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Met dank aan de trouwe correspondenten Koen Coenegrachts, Mike Lahaye, Gilberte Nicolaes, Jan Paul v.d. Pas,Herman de Swart, Peggy Versteegh en AldoVoûte. Voor knipsels, kopieën en uittreksels kunt u altijd terecht op het

bekende adres: Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne-Riemst. Telefoon/fax 012-454059. E-mail: tbreuls@telenet.be.

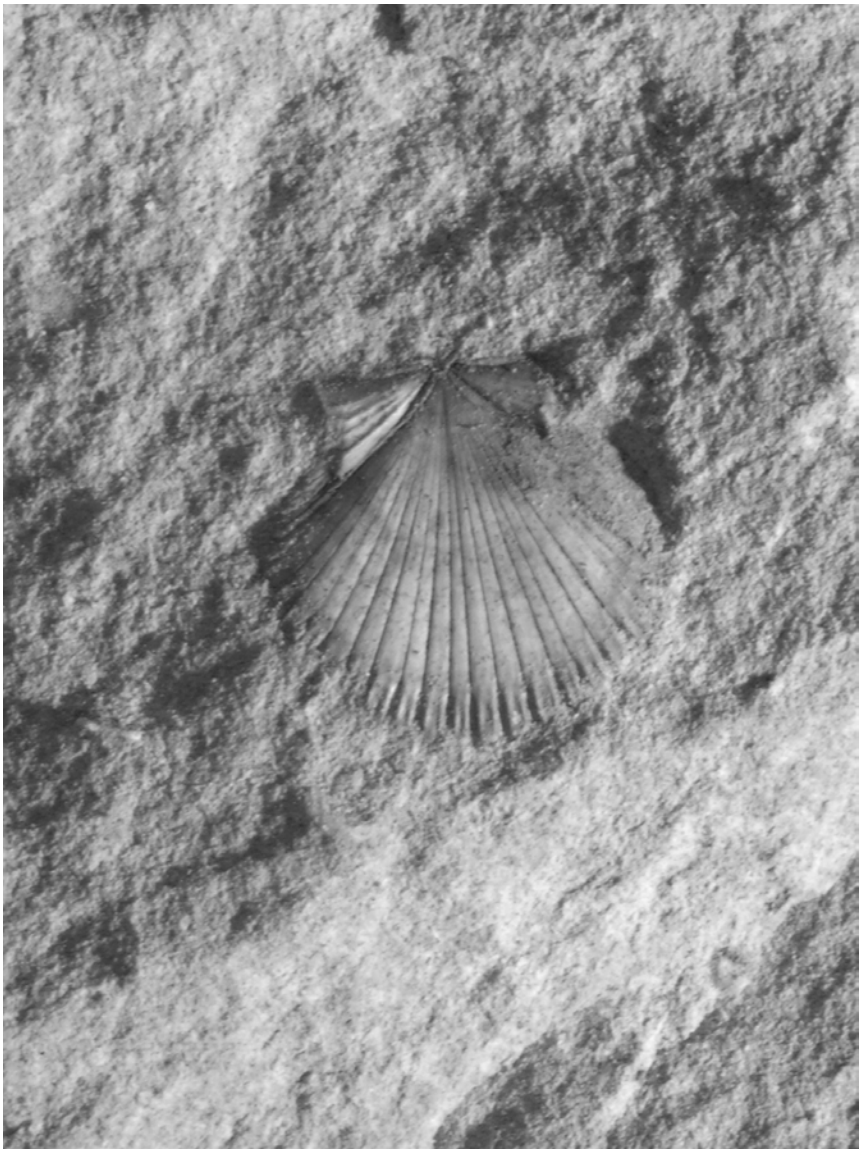

Grote Berg (Zussen) Red. W.F.

Volgende SOK-avond:
Vrijdag 8 maart 2019
Aanvang 19.30 uur!

De SOK-Info redactie heeft het recht om een aangeboden artikel te weigeren. De geplaatste artikelen vertegenwoordigen niet automatisch de standpunten van de SOK-Info redactie of die van het SOK-bestuur.

Groeven in beheer bij de stichting Ir. D.C. van Schaïk:
Bovengenoemde organisatie heeft een aantal groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve.
Voor het bezoeken van deze groeven moet U contact opnemen met de beheerder.

Bij inbraak in één van deze groeven:
Bij constatering van inbraak en of vernielingen aan een van de groeven dit direct melden. liefst dezelfde dag nog.
Melden van vernielingen bij onderstaande personen. Als de eerste niet bereikbaar is. dan de volgende op de lijst.

1e Groevebeheerder van die groeve. Voor namen en telefoonnummers, zie hieronder.
2e Stefan Jerzykowski, Technische Dienst: 06 51659384 (geen spoed: graag whatsapp/sms)
3e Ieder bestuurslid van de Van Schaïkstichting. Voor namen en telefoonnummers, zie pagina. 2

De Van Schaikstichting stelt zich ten doel de afsluiting van de groeve binnen 24 uur te herstellen.
Voor meer informatie: *www.vanschaikstichting.nl*

Groeve:		Beheerder:	Telefoon:
Apostelgroeve		Ton Breuls	00-3212 45 40 59
Fallenberggroeve	(niet toegankelijk)	Rob Swaans	043-3470868
Gewandgroeve Heiberggroeve		Marc Dresens	06-55727887
Groeve de Keel		Luc Walschot / René Peels	00-3212441350
Groeve Eys	(niet toegangkelijk)	Wim Kneepkens	043-347 1 1 88
Keldertjes Slavante		Wil Ramaekers	043-364 52 39
Roothergroeve		John Hageman	043-364 54 19
Scharnderberg	(niet toegankelijk)	John en Rob Knubben	043-361 12 27
Scheuldergroeve	(niet toegangkelijk)	Jan-Paul van der Pas	045-40 41 600
Theunisgroeve		Ed en Thuur Thijssens	06-44633650
Vuursteenmijn Rijckholt		Martha en Jan van de Ven	043-3432084

De Sint-Pietersberg:
De Sint-Pietersberg wordt beheerd door de Vereniging Natuurmonumenten. De SOK heeft een collectieve onderzoeksvergunning voor de Zonneberg, het Noordelijk Gangenstelsel en het gebied onder het Fort.
Onderzoeksaanvragen moeten ingediend worden bij het secretariaat van de SOK.
Toezichthouder van de beide groeven is Harm Hovens, telefoon: 06-558 25 192.

Bij onraad of calamiteiten kunt u ook de boswachter, Tim Koumans, contacteren, telefoon: 06-832 15 415.

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van de

Provincie Limburg

S.O.K.

De **SOK-Info**
is een uitgave van de
Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven,
Natuurhistorisch Genootschap Limburg.